

Majandus- ja infotehnoloogiaministri 19. juuli 2023. a määruse nr 48 „Töölase konkurentsivõime toetamine“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse majandus- ja infotehnoloogiaministri 19. juuli 2023. a määrust nr 48 „Töölase konkurentsivõime toetamine”.

Muudatuse eesmärk on viia määruses sisalduvad viited kooskõlla 1. jaanuaril 2024. a jõustunud tööturumeetmete seadusega (edaspidi *TöMS*) ning Vabariigi Valitsuse 29. septembri 2023. a määrusega nr 90 „Tööhõiveprogramm 2024–2029” (edaspidi *THP*), muuta toetuse taotlemise tingimusi, piirates sama taotleja poolt toetuse taotlemist või projekti elluviimisel partnerina osalemist, samuti muudetakse ekspertide kaasamist.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööhõive osakonna nõunikud Anna-Liina Väkrum (tel 5911 5470, anna-liina.vakram@mkm.ee) ja Heidi Paabort (tel 5854 8258, heidi.paabort@mkm.ee), sama osakonna tööturuteenuste juht Kristi Suur (tel 5913 9212, kristi.suur@mkm.ee) ja õigusnõunik Ilona Säde (tel 5667 4014, ilona.sade@mkm.ee), strateegiaosakonna peaspetsialist Pille Penk (tel 5918 2214, pille.penk@mkm.ee) ja välisvahendite õiguse nõunik Cyrsten Rohumaa (tel 631 3609, cyrsten.rohumaa@mkm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilise ekspertiisi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Gerly Lootus (gerly.lootus@mkm.ee).

Eelnõu toimetab keeleliselt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööhõive osakonna nõunik Heidi Paabort (heidi.paabort@mkm.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu on seotud 1. jaanuaril 2024. a jõustunud tööturumeetmete seadusega (RT I, 06.07.2023, 110) ja Vabariigi Valitsuse 29. septembri 2023. a määrusega nr 90 „Tööhõiveprogramm 2024-2029“ (RT I, 03.05.2024, 2).

Eelnõu ei ole seotud isikandmete töötlemisega isikandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 15 punktist.

Eelnõu punktidega 1–3 asendatakse määruse § 5 lõikes 17, lõike 18 punktis 1 viited kuni 31. detsembrini 2023 kehtinud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse sätetele viidetega seda

1. jaanuarist 2024. a asendava TöMSi ja THP vastavatele sätetele. TöMSiga kaasajastati ja korrastati tööturuteenuste osutamise õigusruum, kaotades dubleerimise ja muutes õigusruumi selgemaks, kehtestades tööturuteenustega seonduva seaduses meetmete tasandil ning viies teenuste täpsemad tingimused THPsse. Viidete muutmine ei too kaasa määrusega kehtestatud tingimuste muutust, kuna viidatavate sätete sisu jääb samaks.

Eelnõu punktis 4 täpsustatakse määruse § 5 lõigete 21 ja 22 sõnastust, tuues välja, et tööturustaatus muutumisega seotud õigus teenusel osalemist jätkata on piiratud paragrahvi 4 lõike 1 punktides 1–4 nimetatud toetatud tegevustega. Täpsustus on vajalik õigusselguse tagamiseks, kuna paragrahvi 4 lõike 1 punktis 5 nimetatud tegevuses osalemist ei piirata tööturustaatusel, tegevuses on lubatud osaleda sihtrühma kuuluvatel isikutel olenemata nende tööturustaatusel ja selle muutusest. Sama paragrahvi lõike 1 punktide 1–4 alusel on projektis osalejatel õigus tööle või õppima asumisel jätkata tööturukoolitusel osalemist kuni selle lõppemiseni ning kasutada psühholoogilise nõustamise, võlanõustamise või tugiisikuteenust kuni neli kuud pärast tööle või õppesse asumist.

Eelnõu punktiga 5 täiendatakse määruse §-i 5 lõikega 23, milles täpsustatakse paragrahv 4 lõike 1 punkti 5 alusel toetatud tegevuses osalemise õigust. Sätte kohaselt on projekti sihtrühmal, olenemata tööturustaatusel ja selle muutumisest projekti vältel, õigus osaleda projekti raames läbiviidaval koolitusel, osaleda vajaduspõhiselt osutataval psühholoogilisel nõustamisel, võlanõustamisel või kasutada tugiisikuteenust. Täiendav säte on vajalik määruse tingimuste täpsustamiseks, andmaks selge suunise paragrahv 4 lõike 1 punkti 5 alusel toetatud tegevuses osaleja puhul, kellel erinevalt teistest toetatud tegevustest puuduvad tööturustaatusel seotud piirangud projekti raames teenusele sisenemisel ja seal osalemisel ning neile ei laiene sama paragrahvi lõigetes 21 ja 22 toodud tingimused. Nii võib töötav naine projekti sisenemisel alustada osalemist koolitusel ning töötuks jäädes jätkata sellel osalemist samadel alusel. Samuti võib projekti sisenemisel hetkel töötav naine projekti vältel asuda tööle ning jätkata projektis osalemist ning kasutada talle projekti raames osutatavaid teenuseid edasi samadel alustel kui varem, st talle ei kohaldu lõikes 22 nimetatud piirang, mille kohaselt võib tööle asunud inimene jätkata teenusel osalemist veel neli kuud.

Eelnõu punktiga 6 muudetakse määruse § 8 lõike 2 punktis 1 kehtestatud tegevuse toetuse maksimaalset summat, vähendades seda 850 000 eurolt 500 000 eurole. Muudatuse jõustumise ajal taotluseid vastu ei võeta ning taotlusvoor avatakse pärast määruse jõustumist. Esimene taotlusvoor oli avatud 3.09.2023 –17.11.2023 ja selle raames oli võimalik taotleda toetust projektidele kogueelarvega kuni 850 000 eurot, taotlusvooriga võeti kohustused üles kogu eelarve ulatuses, mis meetme raames avatud taotlusvoore kaudu vastavale tegevusele oli kavandatud. Toetuse maksimaalse summa vähendamine on kavandatud eesmärgiga, et kui tegevusele on tulevikus võimalik suunata täiendavaid eelarvevahendeid näiteks vabanevate vahendite arvelt, on võimalik kuulutada välja täiendavaid taotlusvoore ja rahastada täiendavaid projekte. Kuna täiendavaid vahendeid ei pruugi olla piisavalt, et avada voor suurtele projektidele, siis eesmärk on toetada täiendavalt rohkemal arvul, aga väiksemamahulisi projekte.

Eelnõu punktiga 7 täiendatakse määruse §-i 10 lõikega 1¹, milles täpsustatakse, et määruse § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevuse puhul ei või taotlejaks olla kohaliku omavalitsuse üksuse hallatav asutus. Määruse § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevuse osas võivad taotlejaks olla juriidiline isik, valitsusasutus või selle hallatav riigiasutus, kohaliku omavalitsuse üksus või selle ametiasutus. Kohaliku omavalitsuse üksuse hallatav asutus võib määruse § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevuses olla partner, mistõttu on tema kulud abikõlblikud.

Eelnõu punktiga 8 täiendatakse määruse § 10 lõigetega 4 ja 5.

Lõige 4 sätestab, et § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevuseks esitatud taotluse korral on kohaliku omavalitsuse üksusel või selle ametiasutusel võimalik taotleja või partnerina toetust saada ühel korral. Täiendav säte välistab juba toetuse saanud kohalikud omavalitsused ja nende ametiasutused, et võimaldada uute kohalike omavalitsuste toetamise kaudu teenuste ühtlasem kättesaadavus üle Eesti. Samade kohalike omavalitsuste uuesti toetamine ei ole eesmärgipärane, kuna on juba vastava tegevuse elluviimiseks saanud varasemat tuge.

Lõige 5 sätestab, et § 4 lõike 1 punktides 2–5 nimetatud tegevusteks esitatud taotluste korral on võimalik samal taotlejal toetust saada ühe nimetatud tegevuse elluviimiseks ühel korral. Sättega välistatakse sama toetuse saaja erinevate projektide rahastamine sama tegevuse raames, tagades taotlejate heterogeensus, mis ühtlasi suunab taotlejaid projekti kirjutamisel sisulisemalt planeerima kõiki tegevusi, kavandades neid ühe projekti raames, mitte jaotades kavandatavaid tegevusi mitme samalaadse projekti vahel..

Eelnõu punktiga 9 muudetakse määruse § 17 lõigete 2 ja 3 sõnastust.

Muudatusega lõikes 2 viiakse määruse tekst kooskõlla praktikaga, kuna praktikas koostab valikumetoodika rakendusasutus. Projektide valimine ja selleks asjakohase valikumetoodika kujundamine on poliitikakujundamise oluline osa, kuna selle kaudu saab tagada, et toetust saavad need projektid, mis panustavad kõige rohkem poliitikaeesmärkide saavutamisse.

Muudatusega lõikes 3 täpsustatakse projekti hindamisse kaasatud ekspertide koguarvu. Algses määruses kehtestatud nõude kohaselt hindas iga projekti kolm erapooletut, usaldusväärset valdkonna eksperti. Regulatsiooni muudatusega pööratakse tagasi varasema Euroopa Sotsiaalfondi vahendite perioodi avatud taotlusvoorude praktika juurde, kus projektide hindamisse oli kaasatud kaks valdkonna eksperti. Kahe eksperdi kasutamine on varasemale praktikale tuginedes optimaalne ning võimaldab ressursse paremini kasutada. Erandina hindavad kolm eksperti projekti § 4 lõike 1 punktis 5 nimetatud tegevuse elluviimiseks, mille hindamisse on kaasatud ka edaspidi kolm eksperti. Projektide hindamisse kaasatud ekspertide erisus kehtestatakse tulenevalt taotlusvoorude avamisest ning muudatuse jõustumisest.

Eelnõu punktiga 10 tunnistatakse määruse § 17 lõige 8 kehtetuks, kuna sama paragrahvi lõige 7 seab juba kvalifitseerimise tingimuse, milleks on vähemalt 19 hindepunkti saavutamine 33st ehk maksimaalsest võimalikust punktisummast. Olemuselt on täiendavate tingimuste seadmine ebavajalik, kuna lävend on juba eelneva lõikega seatud ning praktika on näidanud, et selline täiendav piirang ei pruugi anda tervikpilti projekti tugevusest ja võib jätta kõrvale valdkonnas pädevad ja uuenduslikud tegutsejad, kuid vähem kogenud projektikirjutajad. Üldine lävend annab taotlejatele võrdsemad võimalused ning tähtjalise taotlusvooru puhul rahastatakse nagunii projekte paremusjärjestuse alusel.

Eelnõu punktiga 11 muudetakse § 17 lõike 10 kolmandat lauset, kehtestades sättes nimetatud hindamise tulemuse rakendusüksusele edastamise tähtajaks 10 tööpäeva varasema 14 kalendripäeva asemel. Muudatusega viiakse tekst kooskõlla määruse § 16 lõikega 5 ja sisulist muudatust ei ole.

Eelnõu punktiga 12 muudetakse § 17 lõike 11 sõnastust, eemaldades loetelust taotlusi hindavad eksperdid, kes saavad vastavasisulised ettepanekud taotluse rahuldamiseks osalises

või taotletud mahus teha ekspertide hindamisvormis lisa 1 „Ekspertide hindamiselehe vorm“. Muudetud regulatsiooniga jäetakse lisaks võimalus küsimuste esitamiseks ja ettepanekute tegemiseks taotluste vastavushindamist läbiviivatele Sotsiaalkindlustusameti ekspertidele. Muudatusega täpsustub Sotsiaalkindlustusameti roll taotluse hindamisel, mis omakorda annab taotlejatele selgema teadmise, mis võib olla küsimusele vastamise või vastamata jätmise tegelik tagajärg.

Eelnõu punktiga 13 tunnistatakse määruse § 18 lõike 1 punkt 2 kehtetuks kooskõlas käesoleva määruse § 17 lõige 8 kehtetuks tunnistamisega, mistõttu ei ole vastav säte enam vajalik.

Eelnõu punktiga 14 täiendatakse määrust 11. peatükiga, milles sätestatakse, et eelnõu punktides 1–5 nimetatud sätete muudatusi rakendatakse tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2024. Tagasiulatuva rakendamise tuleneb muudatuse aluseks olevate TõMSi ja THP jõustumise tähtajast. Ülejäänud muudatused jõustuvad üldises korras.

Eelnõu punktiga 15 muudetakse määruse lisa 1 „Ekspertide hindamiselehe vorm“. Lahter sisaldab hindajate tarbeks ettepanekut rahuldada taotlus kas osaliselt või taotletud mahus võimaldades teha ettepanekuid tegevuste täpsustamiseks, vajalikeks muudatuseks ning vajadusel ka eelarve korrigeerimiseks. Lähtuvalt määruse § 17 lõikes 1 sätestatud kriteeriumitest arvestatakse, et näitajate saavutamisse panustatakse nii meetme disainimise, koordineerimise ja tehnilise hindamise tasandil kui ka täpsustakse hindamiskspertide ja taotlejate juhiseid.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määruse muudatused on pigem tehnilised ja olulisi mõjusid ei kaasne, v.a eelnõu § 1 punktis 6 vähendatud taotluse kogusumma ja § 1 punktis 7 nimetatud muudatus, kus kohaliku omavalitsuse üksusel on määruse § 4 lõike 1 punktis 1 tegevusteks võimalik taotleja või partnerina toetust saada ühel korral. Taotluse kogusumma vähendamine võib vähesel määral toetuse taotlejatele mõju omada, sest võib vähendada planeeritavate tegevuste ulatust. Summa vähendamine on tingitud asjaolust, et kuna uuesti avatava taotlusvooru jaoks ei pruugi täiendavaid vahendeid olla piisavalt, siis eesmärk on toetada täiendavalt rohkemal arvul, aga pigem väiksemamahulisi projekte. Ühe korra määruse § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevusteks toetuse saamine mõjutab 62 kohalikku omavalitsust, mis on täna juba NEET-olukorras noorte tugisüsteemi arendamiseks toetust saanud. Samade kohalike omavalitsuste uuesti toetamine ei ole enam vajalik, kuna on juba vastava eesmärgi täitmiseks saanud samast taotlusvoorst varasemat tuge.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamisega ei kaasne riigieelarvele lisakulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Määruse § 1 punktides 1–3 ja 7 sätestatud muudatusi rakendatakse tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2024.

Punktides 1–3 sätestatud muudatuste tagasiulatuv rakendamine on seotud TöMS ja THP jõustumisega 1. jaanuaril 2024. a. Määruses asendatakse viited õigusaktidele.

Punktides 4 ja 5 sätestatud muudatuste tagasiulatuv rakendamine on vajalik tagamaks voorudeülene õigusselgus abikõlblikest kuludest alates määruse § 4 lõike 1 punktis 5 nimetatud tegevuse taotlusvooru väljakuulutamisest veebruaris 2024.

Punktiga 7 kehtestatava sätte tagasiulatuva rakendamise vajadus on tingitud sellest, et antud tegevustesse kaasatakse praktikas tihti hallatavaid asutusi. Tagasiulatuv rakendamine võimaldab katta ka nende hallatavatest asutustest kohalike omavalitsuste partnerite kulusid, kes on muudatuse jõustumise ajaks juba toe saanud .

Kuna muudatuste jõustumise ajal ei võeta taotluseid vastu ning taotluseid ei ole menetluses, puudub vajadus ülejäänud muudetavate sätete osas rakendussätete kehtestamiseks.

7. Eelnõu muudatuse kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse muudatuse eelnõu väljatöötamisse oli kaasatud Riigi Tugiteenuste Keskus. Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks 11.–25.04.2024 Rahandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ja e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele ja Ühtekuuluvuspoliitika fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskusele. Samuti edastati eelnõu EISi kaudu arvamuse avaldamiseks ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile.

Tähtajaks kooskõlastas eelnõu Kultuuriministeerium, Rahandusministeerium ja Kliimaministeerium märkusteta, ja Haridus- ja Teadusministeerium kooskõlastas vaikimisi. Eelnõu kooskõlastas märkustega Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Kommentaaridega on määruse ja seletuskirja tekstis arvestatud ning tagasiside saadetud märkuste esitajatele e-posti teel teadmiseks.

Seoses täiendavate muudatustega esitatakse eelnõu uuesti EIS kaudu kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks samale kooskõlastajate ja arvamuse avaldajate ringile.